

Její pastorkyňa

autor: Gabriela Preissová

Vydalo nakladatelství Artur v Praze roku 2007.

Drama se odehrává v druhé polovině devatenáctého století, kdy panovaly staré zvyky a přísné mravy. Pokud chtěl být člověk součástí společnosti, musel je dodržovat. Příběh je situován do venkovského prostředí na Moravském Slovácku, které právě ještě znásobuje tyto nároky. Na vesnici jsou pravidla ještě závaznější, protože je tam uzavřenější komunita. Ve městě se mnoho věcí ztratí, hodně se dá utajit, ale na vesnici, kde každý každého zná, je něco takového téměř nemožné. Každé tajemství rychle vyjde najevo, rozkřikne se a postihy provinilců jsou mnohem tvrdší.

Hlavní zápletka se točí kolem nemanželského dítěte. V době vyprávění je dítě, které se narodilo svobodné ženě, naprostou pohanou, nejen pro matku a její rodinu, ale do jisté míry i pro otce. Pro muže to zas tak zlé nebylo, dříve či později se bude moci bez problémů oženit, zejména v případě, že je hodně bohatý. Naopak pro dívku, teď už svobodnou matku, to představuje obrovskou zátěž, bude se muset sama o dítě starat, zaopatřit ho, bude vystavena všeobecnému opovržení a je mizivá pravděpodobnost, že se vůbec někdy vdá, ať je třeba sebekrásnější.

Do současnosti se pohled na věc velice změnil a ještě pořád se vyvíjí. Nad nemanželským dítětem se dnes nikdo nepozastavuje a neodsuzuje ho. Rozhodně nejde o žádnou hanbu, některé ženy to tak i samy chtějí a důležité je jen to, jestli se o dítě zvládnou samotné postarat. Děti nemají ve společnosti horší postavení, zatímco v minulosti byly obrovsky znevýhodněné; v dospělosti mohly mít velké potíže se sňatkem nebo zaměstnáním a bylo na ně nahlíženo jako na podřadnější osoby.

V příběhu vynikají dvě ženské postavy – Jenůfa a Kostelnička, její pěstounka. Jenůfa je dívka, na kterou všechno popadalo; co mohlo, to se zkazilo – sešlo jí ze svatby, porodila nemanželské dítě, jeho otec si ji odmítl vzít; poté si přece jen našla ženicha, ale druhá svatba se nakonec také zrušila, přišla o dítě i o matku... Jenůfa je nesmírně naivní, věří vždy jen v to dobré a myslí si o každém jen to dobré. Je přesvědčena, že bude mít její „příběh“ šťastný konec, a i když několik „scénářů“ nevyjde, nevzdává se naděje. Současně je ale vidět, jak ji všechny rány, které utřžila, postupně ničí – vadne, je melancholická, zasmušilá a čím dál realističtější. Její jedinou možností je hledět vpřed a přitom ví, že to nebude procházka růžovou zahradou.

Kostelnička je Jenůfina nevlastní matka. Je to laskavá a obětavá, ale zároveň i velice přísná, autoritativní žena. Protože měla rozmařilého manžela (Jenůfina otce), musela si najít nějaké živobytí a tak se stala kostelničkou - „má pod dozorem kapličku a vodívá družky na funusy i na procesťví“. Má díky tomu důležité postavení a obdiv a vděčnost vesničanů, „svým přístupem k životu vzbuzuje respekt celé vsi“ a je na to velmi hrdá. Je hrdá i na to, jak dobře vychovala Jenůfu, střeží ji jako oko v hlavě a přeje si pro ni jen to nejlepší, protože si krásná a hodná Jenůfa jen to nejlepší zaslouží.

Pro Kostelničku je proto Jenůfina dítě několikanásobnou pohromou. Přichází o to, čeho si cenila nejvíce – o Jenůfu, své i její dobré jméno a pověst, o své postavení... Kostelnička je tak svou pýchou a hrůzou z odhalení dohnána k nejhoršímu činu – vraždě dítěte. Slibuje si od toho štěstí, možnost nového života

pro Jenůfu, která se bude moci provdat; ona sama by pak mohla žít stejně dobře jako dřív. Místo toho ji začnou trápit výčitky svědomí.

Kostelnička je mimořádně silná osoba – věřící, pomáhající, milující... a vražedkyně. Všechno své trápení je ochotna kvůli Jenůfě přestát, jen svoji pýchu neumí obětovat. Nechce ani za nic dopustit, aby přišla o to, co pro sebe a Jenůfu vybudovala, pro ochránění její pověsti je ochotna udělat cokoliv. A přestože ji poté, co to učiní, postihnou nejhorší muka a ona si je přeje ukončit, pro Jenůfino štěstí a uchování dítěte v tajnosti předstírá, že se jí nic neděje a vše je v pořádku.

Nakonec Kostelniččina pýcha ustoupí její touze po Jenůfině blahu - je ochotna se pro ni obětovat. Je zatčena pro vraždu a odváděna s vědomím, že platí za svou vinu, která tak nepadne na Jenůfu a ta má možnost od všeho odejít.

Právě proto má drama tak krásný konec - Jenůfa Kostelničce odpouští; vidí, že vše celou dobu dělala pro její dobro, snažila se, aby měla nějaké možnosti. A přestože je dítě mrtvé a Kostelnička odvedena k soudu a na smrt, a Jenůfa tak ztratila své dvě největší opory, je tu ještě naděje do budoucna. Společně s mužem, který ji miluje, odchází někam daleko, kde je nikdo nebude znát, a mohou začít znova. Nikdy už to ale nebude takové, jaké to mohlo být – to, co zažili, je příliš poznamenalo (Jenůfu zejména). Ale přeci jen mají celý život před sebou.

Konec se mi na tomto dramatu líbil nejvíce – byl smířlivý a optimistický, což je vzhledem k tématu něco naprosto nečekaného a hlavně se tím liší od mnoha jiných tragédií. Nejenže si čtenář (divák) odnáší pocit katarze, ale katarze je přímo součástí děje.